

Оксана ОСТРОВКА

здобувачка освітньо-професійної
програми «Публічне управління та адміністрування», ЗУНУ
(науковий керівник: к.пед. н., доцент, доцент кафедри
менеджменту, публічного управління та персоналу, ЗУНУ
Едіта ГРАБАР

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕРСОНАЛУ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Професійний розвиток персоналу закладу освіти є безперервним процесом, що здійснюється для забезпечення відповідності працівника професійним вимогам посади.

Статтею 54 Закону України «Про освіту» визначено, що «педагогічний працівник має постійно підвищувати свою професійну компетентність, дбати про розвиток учнів та забезпечувати якісне виконання освітньої програми» [1]. Учитель відповідає за створення безпечного, доброчесного й етичного освітнього середовища, повинен поважати права та гідність кожного учасника освітнього процесу, демонструвати високі моральні стандарти й формувати їх у дітей. До його обов'язків також належить виховання поваги до держави, її законів, мови, культурних традицій і довкілля, а також сприяння розвитку толерантності, миролюбності та взаєморозуміння. Відповідно до законодавства педагог зобов'язаний запобігати будь-яким проявам насильства та дискримінації, дбати про фізичне й емоційне здоров'я учнів, реагувати на випадки булінгу та дотримуватися правил внутрішнього розпорядку й посадових інструкцій.

Закон України «Про повну загальну середню освіту» додає вимоги щодо «практичного втілення принципів дитиноцентризму, партнерської педагогіки та ефективної взаємодії з учнями й батьками» [2]. Учитель має забезпечувати цілісність навчання й виховання, володіти навичками домедичної допомоги,

користуватися державною мовою відповідно до законодавства та постійно вдосконалювати свою педагогічну майстерність.

Врахування вищевказаного потребує постійного розвитку персоналу закладу освіти, Окрім зазначеного можна виокремити сучасні виклики, що детермінують специфіку професійного розвитку працівників освітніх установ базового рівня, до яких варто віднести:

- по-перше, перехід до Нової української школи (НУШ). Реформа освіти передбачає компетентнісний підхід, інтегроване навчання, формувальне оцінювання та педагогіку партнерства. У таких умовах учитель початкової школи повинен володіти новими методиками, цифровими інструментами та навичками дитиноцентричного викладання. Тому професійний розвиток стає не просто потребою, а необхідністю;

- по-друге, зміна ролі вчителя в освітньому процесі. Сьогодні вчитель початкової ланки перестає бути лише передавачем знань. Він має бути фасилітатором, тьютором, наставником, психологічним супроводжувачем розвитку дитини, організатором навчання та партнером у спілкуванні. Таке розширення функцій вимагає постійного підвищення кваліфікації;

- по-третє, швидкий розвиток інформаційних та цифрових технологій. Початкова школа все активніше використовує електронні ресурси, інтерактивні платформи, змішане навчання. Педагоги повинні володіти цифровою грамотністю, вміти працювати із сучасними освітніми інструментами та впроваджувати їх у щоденну практику;

- по-четверте, психолого-педагогічні потреби молодших школярів. Сьогодні діти 6–10 років потребують особливої уваги, чутливого супроводження, індивідуалізації навчання і стимулювання розвитку компетентностей. Вчитель має володіти сучасними підходами до розвитку емоційного інтелекту, мотивації,

формування навчальної діяльності. Це вимагає спеціальної підготовки;

– по-п'яте, соціальні виклики та зростання освітніх очікувань суспільства. На даний час педагог має бути готовим працювати у складних умовах: інклюзія, міграційні процеси, проблеми емоційного благополуччя дітей, сімейні труднощі, післявоєнні травми. Суспільство очікує від школи якісного навчання та виховання, що неможливо без високопрофесійного педагогічного персоналу;

– по-шосте, потреба у безперервності освіти дорослих. Сучасна освіта вимагає, щоб педагог постійно вдосконалювався. Жодна початкова підготовка не може задовольнити всі потреби професії. Тому безперервний професійний розвиток стає інтегральним компонентом діяльності вчителя.

Чинний Закон України «Про освіту» формує інституційне підґрунтя для впровадження оновленої моделі професійного розвитку вчителів і розширює їхню педагогічну автономію. Законодавством передбачено право педагогам самостійно обирати установу чи організацію, де проходитиме навчання. На підставі пропозицій педагогів педагогічна рада затверджує щорічний план підвищення кваліфікації. Педагоги можуть навчатися як у закладах, що мають відповідні ліцензії або акредитовані освітні програми (і тоді додаткового підтвердження результатів не потрібно), так і в інших суб'єктів – фізичних чи юридичних осіб (у цьому випадку результати визнаються рішенням педагогічної ради).

Важливо зауважити, що фінансування підвищення кваліфікації здійснюється за рахунок державної освітньої субвенції або місцевих бюджетів, незалежно від того, чи обрані педагогом курси є платними. Професійний розвиток персоналу освітнього закладу відбувається через використання різноманітних форм. Основним принципом, що об'єднує всі форми навчання педагогів

є принцип безперервності, тобто такий «спосіб організації навчання, який поєднує всі його рівні та типи (дошкільну, шкільну, професійну, післядипломну освіту) в єдину систему» [1]. Вона забезпечує можливість постійного оновлення знань і навичок протягом усього життя — від раннього віку до глибокої старості.

Професійне зростання педагогів у межах безперервної освіти може здійснюватися через:

- здобуття педагогічної освіти у закладах вищої освіти;
- перепідготовку на базі раніше отриманої освіти у ЗВО III–IV рівнів акредитації, що дає можливість отримати нову педагогічну спеціальність або розширити вже наявну;
- підвищення кваліфікації у закладах післядипломної освіти — через курси, стажування, участь у роботі закладів освіти чи інших організацій;
- самоосвіту, яка здійснюється самостійно відповідно до індивідуальних потреб і цілей.

Самоосвіта є тим видом навчання, що відбувається через самостійне опрацювання матеріалу без проходження систематичних курсів у навчальних установах. У структурі безперервної освіти вона виконує роль важливої ланки, що поєднує різні етапи формального навчання й забезпечує індивідуальну освітню траєкторію кожної особистості, враховуючи її унікальні інтереси, мотиви та потреби.

Для ефективного самовдосконалення педагог має вміти відповідально планувати свій розвиток, організовувати діяльність, керувати емоційним станом, зберігати здатність мислити критично і творчо. Уміння самоорганізації та саморегуляції — невід’ємні умови професійної зрілості.

Загалом, професійний розвиток педагога включає навчання, кар’єрне зростання та самоосвіту. Він веде до творчої самореалізації вчителя, гармонійного поєднання знань, емоцій і поведінки, що забезпечує високу якість педагогічної діяльності.

Серед базових нормативних вимог до організації професійного розвитку є вимоги щодо періодичності та обсягу, зокрема: «для педагогів закладів загальної середньої освіти мінімальний обсяг становить 150 годин на рік (5 кредитів ЄКТС). Для закладів дошкільної, позашкільної та професійно-технічної освіти – мінімум 120 годин раз на п'ять років (4 кредити ЄКТС)» [1]. Іншою вимогою є те, що підвищення кваліфікації є обов'язковою умовою для атестації педагогічних працівників. Законодавство визначає кваліфікаційні вимоги до посади вчителя, відповідно до яких працювати вчителем може людина, яка має належний фізичний і психічний стан та має освіту або професійну кваліфікацію, що відповідає вимогам законодавства або професійним стандартам.

Таким чином, проблематика професійного розвитку педагогів початкової школи є багатовимірною та охоплює як індивідуальні, так і системні чинники. Її актуальність визначається потребами реформи НУШ, зміною функцій учителя, технологічними та соціальними викликами сучасності.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про освіту» від 5.09. 2017р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> 2
2. Закон України «Про повну загальну середню освіту» від 16.01. 2020 р. № 463-IX. URL: <https://zakon/rada.gov.ua/laws/show/463-20>